

## ІДЭНТЫФІКАЦЫЯ І АЦЭНКА ПРАБЛЕМ РАЗВІЦЦЯ ТУРЫЗМУ Ў РЭГІЁНЕ АЎГУСТОЎСКАГА КАНАЛА І РАКІ НЁМАН

**В.В. Швед**

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы, [goradnia@mail.ru](mailto:goradnia@mail.ru)

У рамках выканання транспамежнага праекта “Невядомая Еўропа: развіццё турыстычнай інфраструктуры польска-беларускага памежжа ў раёне Аўгустоўскага каналу і Нёмана” групай экспертаў на аснове аналізу сучаснага развіцця турызму, бягучых планаў і перспектывных праграм тэрытарыяльных арганізацый быў падрыхтаваны SWOT – аналіз, у якім апісаны:

1. Стымулы для развіцця:

- моцныя бакі – унутраныя умовы (падзеі, працэсы), якія выдзяляюць турызм у рэгіёне Аўгустоўскага каналу і ракі Нёман і выкарыстанне якіх можа стаць сцімулам развіцця;
- шансы – магчымасці, якія існуюць у наваколлі (знешнія ўмовы), выкарыстанне якіх будзе садзейнічаць развіццю турызму.

2. Абмежаванні развіцця:

- слабасці – унутраныя ўмовы, якія без прыняцця супрацьлеглых дзеянняў могуць стаць перашкодай развіцця турызму ў рэгіёне Аўгустоўскага каналу і ракі Нёман;
- пагрозы – знешнія прычыны, якія могуць негатыўна ўплываць на тэмпы развіцця турызму ў рэгіёне Аўгустоўскага каналу і ракі Нёман.

Ідэнтыфікацыя праблем развіцця разглядаецца ў наступных праблемных групах:

- турыстычныя умовы;
- турыстычная гаспадарка;
- інфармацыя і турыстычная рэклама;
- кадры;
- трансгранічнае супрацоўніцтва;
- кіраванне турызмам.

### **I. Унутраныя фактары.**

**Гаспадарка рэгіёна.** Моцнымі бакамі з’яўляюцца трансгранічнае палажэнне Польшчы і Беларусі (на трасе міжнародных шляхоў зносін), развітая сетка дарог у рэгіёне, добры стан дарог на беларускім баку, існуючы турыстычны пагранічны пераход на канале Аўгустоўскім, дынамічнае развіццё аграрна-турыстычных гаспадарак, якія дапаўняюць слабую гатэльную базу, наяўнасць Гродна як цэнтру развіцця эканомікі.

Слабыя бакі развіцця гаспадаркі – недахоп механізмаў прыцягвання і заахвочвання інвестараў, адсутнасць беспасрэднай сувязі рэгіёнаў прыгранічных (шляхі зносін, візы), існаванне аб’ектаў, якія паграджаюць прыроднаму асяроддзю, нерацыянальнае рыбалавецкае гаспадарка азёраў, якія ўваходзяць у сферу каналаў, слабае развіццё інфраструктуры ў памежны рэгіёне (водаканалізацыі, збор і ўтылізацыя адходаў, тэлекамунікацыйныя паслугі).

У верасні – кастрычніку 2010 г. у Гродне прайшоў II Міжнародны інвестыцыйны форум “Гродна на перакрываванні межаў”. У рамках мерапрыемстваў адбыліся: выстава –кірмаш “Еўрарэгіён “Нёман-2010”, выстава інвестыцыйных праектаў, а таксама праца секцыі па івестыцыйных праектах у турызме. Адбылася прэзэнтацыя шэрагу праектаў, якія маглі зацікавіць інвестараў. Прадстаўнік абласной адміністрацыі прадставіў праект, якім прадугледжваецца пазбаўленне або зніжэнне падаткаў для інвестараў у рэгіёне Аўгустоўскага каналу.

**Сацыяльнае становішча.** Моцныя бакі – традыцыйная гасціннасць насельніцтва, вельмі танная рабочая сіла, наяўнасць выдатных асобаў гісторыі культуры, палітыкі, навукі, звязаных з рэгіёнам, захаванне традыцыйнай культуры (мова, абрады, традыцыі).

Слабыя бакі – нізкія даходы насельніцтва, якія абмяжоўваюць развіццё турыстычных паслуг, слабыя магчымасці публічных паслуг (ахова здароўя, пошта, банк, банкавая сістэма, недахоп прафесіянальных кадраў менеджмента ў рэгіёне).

**Турыстычныя фактары.** Моцныя бакі – прыроднае асяроддзе (чыстая вада, паветра, зямля); высокія прыродныя багаці (лясы, азёры); палажэнне канала на тэрыторыі каштоўных прыродных рэсурсаў, паміж Вігерскім нацыянальным паркам, Сувалкаўскім прыродным паркам, Бебжанскім нацыянальным паркам і на тэрыторыі Аўгустоўскай пушчы; рэкі Нёман і Чорная Ганча са сваімі прытокамі; унікальныя прыродныя аб’екты; тэрыторыі з захаваным традыцыйным вясковым краяглядам (сельскагаспадарчым і культурным); шматэтнічнасць, разнастайнасць культуры, рэлігіі

рэгіёна (у тым ліку, сакральная архітэктура); культурныя мерапрыемствы на Аўгустоўскім канале (рэспубліканскага і міжнароднага характару); вельмі каштоўныя ўмовы да арганізацыі турызму і адпачынку (прыродныя, культурныя, лекавыя, агратурыстыка і іншыя формы турыстыкі актыўнай – падарожжы пешыя, на роварах, байдарках, конныя, паляванне, рыбалоўства).

Слабыя бакі – сезоннасць турыстычнага руху і кароткі турыстычны сезон; перавага традыцыйных форм малаактыўнага пабытовага турызму (невялікая колькасць прапаноў і турыстычнага прадукта ў сферы актыўнага і культурнага турызму); адсутнасць сумеснага беларуска-польскага погляду на турыстычны рэгіён; адсутнасць калятурыстычных прапаноў, у тым ліку, магчымасці правядзення вольнага часу вечарамі.

У рамках праекта “Невядомая Еўропа” для развіцця актыўнага турызму былі закуплены байдаркі, усё неабходнае абсталяванне для лазання па канатнай сістэме. Падрыхтоўку прайшля інструктары актыўнага турызму. Выпрацаваны адзіны беларуска-польскі погляд на турыстычны рэгіён.

**Турыстычная гаспадарка.** Моцныя бакі – наяўнасць аб’ектаў культурнай спадчыны (Гродна, Ліда, Навагрудак, Слонім); Аўгустоўскі канал – дзеючы, у добрым стане; існуючая база для лячэння і адпачынку; вялікая колькасць турыстычных шляхоў (пешых, водных, роваравых); пастаянна развіваючыся агратурыстычны рынак; растуць ўзровень і якасць турыстычных паслуг.

Слабыя бакі – нераўнамернае размеркаванне і недахоп турыстычнай інфраструктуры (аб’ектаў начлегу, гастронаміі, палатачных гарадкоў, пунктаў пракату турыстычнага інвентару); недахоп інфраструктуры шляхоў і адзначэння шляхоў пры Аўгустоўскім канале; няма злучэння беларускіх шляхоў з міжнароднай сеткаю; няма месц продажу сувеніраў і рамесных вырабаў; адсутнасць ці недахоп інфраструктуры аховы турыстычных аб’ектаў і тэрыторый; неважны стан дарог на польскім баку.

Пад час працы над праектам усе турыстычныя маршруты з беларускага боку злучаны да маршрутаў з польскага боку (пешыя, роваровыя, водныя). Міжнародная стыкоўка адлюстравана на картах і спадарожніку, якія апублікаваны. На выдадзеных картах адзначаны турыстычныя шляхі пры Аўгустоўскім канале, пазначана турыстычная інфраструктура. Апошняя, дарэчы з кожным годам паляпшаецца. Раённыя ўлады наладзілі курсіраванне аўтобуса ў час турыстычнага сезона, выязджае перасоўваемая крама, “Гроднаводаканал”, гаспадар Аўгустоўскага канала, таксама ўзмацніў дзейнасць па стварэнню месц адпачынку і начлегу.

**Турыстычная інфармацыя і прапановы.** Моцны бакі – адкрыццё пунктаў турыстычнай інфармацыі; існуючая зацікаўленасць развіцця турызму ў рэгіёне Аўгустоўскага канала і р.Нёмана рэгіянальных і мясцовых уладаў і арганізацый.

Слабыя бакі – не хапае інтэграванай сістэмы турыстычнай інфармацыі; слабая інфармацыя пра ўмовы рэгіёна і магчымасці правядзення вольнага часу ў рэгіёне (няма інфармацыйных пунктаў акрамя Гродна і Аўгустова); слабае развіццё сеткі Інтэрнэта; адсутнасць сістэмы заказа турыстычных паслуг, лёгкадаступных для індывідуальных мясцовых і замежных турыстаў; незвязанасць матэрыялаў інфармацыйных з прапаноўваемым.

У Гродне адчынены два пункты турыстычнай інфармацыі: бюро праекта Аўгустоўскага канала і Рэгіянальны турыстычны цэнтр пры ГрДУ. Першы знаходзіцца на вуліцы Ажэшка, недалёка ад чыгуначнага вакзалу, што мае важнае значэнне. Амаль усе прыехаўшыя ў горад праходзяць побач і бачаць жабу-вандроўніцу каля будынка бюро. Тут можна атрымаць кваліфіцыйную інфармацыю па турысцкім маршрутам Гродзеншчыны і Сувалкаўшчыны, паглядзець і ўзяць на памяць буклет. Рэгіянальны турыстычны цэнтр пры ГрДУ, створаны ў 2009 г., аказвае шырокі спектр турысцка-экскурсійных паслуг, а таксама служыць базай для практычнай падрыхтоўкі спецыялістаў і апрабаванні вынікаў навуковых даследаванняў.

**Кадры.** Моцныя бакі – сумесная праца ў рамках Еўрарэгіёна Нёман; навіязанне сумеснай працы польскіх і беларускіх турыстычных суб’ектаў; існуючыя моцныя традыцыі, звязаныя з абслугоўваннем водных аб’ектаў (шлюзаў, язяў) мясцовымі спецыялістамі, якія перадавалі свае веды і вопыт з пакалення ў пакаленне; павышэнне ўзроўню прафесійнай адукацыі і кваліфікацыі.

Да слабых бакоў можна аднесці: невысокі ўзровень кваліфікацыі кадраў турыстычнай сферы; малая колькасць школ і курсаў для працаўнікоў турыстычнага сектара эканомікі; недахоп валодання замежных моў; недахоп сумеснай працы органаў і тэрыторый пры рэкламе Аўгустоўскага канала і яго прапаноў.

Задачу развіцця турыстычнай адукацыі ў Гродзенскім рэгіёне актыўна выконвае ГрДУ імя Янкі Купалы, які ажыццяўляе падрыхтоўку, павышэнне кваліфікацыі і перападрыхтоўку кадраў у сферы турызму на трох узроўнях адукацыі:

- Вышэйшая адукацыя – факультэт турызму і сервісу па спецыяльнасці «Турызм і гасціннасць», філалагічны факультэт па спецыяльнасці «Лінгвістычнае забеспячэнне міжкультурных камунікацый» са спецыялізацыяй «Міжнародны турызм. Экскурсазнаўства», факультэт фізічнай культуры па спецыяльнасці «Фізічная культура і спорт» са спецыялізацыяй «Спартыўны турызм».);

- Сярэдняя спецыяльная адукацыя – Гродзенскі і Ваўкавыскі каледжы па спецыяльнасці «Турызм і гасціннасць»);

- Перападрыхтоўка і павышэнне кваліфікацыі кадраў – факультэт перападрыхтоўкі і павышэнне кваліфікацыі кадраў «Школа турызму і гасціннасці».

**Упраўленне.** Моцныя бакі – рост зацікаўленасці мясцовых улад развіццём турызму ў рэгіёне Аўгустоўскага канала і р. Нёман; дзеянне на польскім баку турыстычных арганізацый, суполак і ўстаноў. Слабыя бакі – адсутнасць агульнай канцэпцыі развіцця турызму ў транспамяжным рэгіёне; адсутнасць арганізатараў адпачынку на беларускім баку канала; абмежаванне ці адсутнасць фінансавых сродкаў (асабліва мясцовага капітала) на турыстычныя інвестыцыі; нізкі ўзровень падпрымальніцтва на мясцовым узроўні.

Выкананы праект “Невядомая Еўропа” будзе значна садзейнічаць агульнай канцэпцыі развіцця турызму ў транспамяжным рэгіёне. Сустрэчы, якія адбыліся ў рамках праекта ў Беларусі і Польшчы (экспертаў, гаспадароў аграсядзіб, інструктароў актыўнага турызму, практыка студэнтаў факультэта турызму і сервісу), прывялі да пашырэння і ўзмацнення кантактаў дзвух бакоў. Новы транспамяжны праект, які будзе выконвацца ў ГрДУ (у асноўным сіламі ППС кафедры беларускай культуры і рэгіянальнага турызму), звязаны з этнічным турызмам. Партнёрамі выступіць Сувалкаўская палата сельскай гаспадаркі і турызму. Будзе выпрацавана агульная канцэпцыя выкарыстання этнічнай спадчыны дзвух памежных народаў.

## **II. Знешнія фактары.**

**Шансы** – дзяржаўная палітыка, спрыяючая развіццю турызму (заканадаўства, фінансавая дапамога, развіццё інфраструктуры); мода на здаровы лад жыцця, павышаная зацікаўленасць актыўнымі відамі турызму і тэрыторыямі, якія маюць не змарнаванае асяроддзе; мажлівасці атрымання сродкаў ЕЭС на развіццё турызму; тенденцыя да развіцця рэгіёна праз развіццё турызму; прагноз росту турыстычнага руху, у тым ліку на тэрыторыі Усходняй Еўропы; вяртанне ў Еўропе да сваіх народных традыцый, адраджэнне народнага мастацтва і культуры; планавыя развіццё і рамонт краёвай і міжнароднай дарожнай сеткі, у тым ліку пабудова аўтастрад у Польшчы; падтрымка сваяцкіх сувязяў; адкрыццё памежнага перахода ў Лепшчанах (РП) і змена статусу перахода Рудаўка-Лясная: развіццё шматканальнага Інтэрнэта.

**Пагрозы.** Гаспадарчы крызіс, пагражаючы інвестыцыям у турызм; недахоп фінансавых сродкаў на ахову асяроддзя, аб’ектаў культурнай спадчыны; невырашанасць праблемы безвізавага перасячэння польска-беларускай мяжы, нестабільнасць прававога заканадаўства; нізкія экалагічная свядомасць і “турыстычная культура” насельніцтва; нізкая пакупніцкая здольнасць насельніцтва Польшчы і Беларусі; адсутнасць пазітыўнага выгляду Польшчы і Беларусі, як турыстычных краін; з развіццём камунікацый узрастае пагроза прыроднаму асяроддзю.

Апошнім часам дасягнута дамоўленасць аб безвізавым перасячэнні мяжы жыхарамі ў 50-ці кіламетровай памежнай тэрыторыі. Гродзенцы такім чынам змогуць папасць не далей, чым у Кузніцу.

Такім чынам, аналіз стымулаў і першкодаў для развіцця турызму ў рэгіёне Аўгустоўскага канала і рекі Нёман паказвае, што існуюць як унутраныя, так і знешнія ўмовы транспамяжнага супрацоўніцтва. Улік існуючых праблем у такіх праблемных групах, як: турыстычныя ўмовы, турыстычная гаспадарка, інфармацыя і турыстычная рэклама, кадры, кіраванне турызмам дазволіць палепшыць кантакты Беларусі з памежнымі краінамі ў рэгіёне Аўгустоўскага каналу.